

Iniciativa Utváření obce po katastrofách

Architekti a obce spolupracují při mimořádných událostech: společenská odpovědnost a architektura zaměřená na člověka

Zpráva pro média

Katastrofy a další mimořádné události velkého rozsahu a jejich dopady představují kromě zkázy také celospolečenskou příležitost. Jihomoravské tornádo z června 2021 podnítilo spolupráci architektů, studentů, představitelů obcí, komunitních krizových spolupracovníků a dalších. Výstupy spolupráce zařazují společensky odpovědnou architekturu do oblasti krizové připravenosti a upozorňují na přínosy mezioborového pojetí architektury zaměřené na člověka.

- *Hmatatelným výstupem potornádové spolupráce architektů s ostatními byly studentské návrhy, jak vyřešit tornádem uprázdněný veřejný prostor v městysu Moravská Nová Ves. Návrhy byly symbolicky předány starostovi na semináři k prvnímu výročí tornáda.*
- *Součástí spolupráce je iniciativa Obnova 21, která zdarma vytváří architektonické návrhy pro obyvatele, jež tornádo připravilo o dům. Tato iniciativa vedla Českou komoru architektů k založení fondu a pracovní skupiny pro vytváření architektonických návrhů zdarma v souvislostech mimořádných událostí.*
- *Možnosti budoucí mezioborové spolupráce se týkají například zjednodušení architektonických veřejných soutěží pro obce v souvislostech katastrof a zařazení architektury do systému krizové připravenosti. S tím souvisí vzdělávání laické a odborné veřejnosti o přínosech architektury zaměřené na člověka při utváření prostředí pro dobré spolužití rozmanitých jedinců a skupin.*

Dopady tornáda 2021 přinesly společenskou odpověď: mimo jiné se architektura přiblížila lidem

Jihomoravské tornádo z června 2021 udeřilo v rozsahu pro naši republiku nebývalém. Obrazy zkázy ze zasažených obcí pohnuly solidaritě lidí z celé země.

Téměř dvě stovky domů musely být na základě nařízení stavebních úřadů strženy. Architektonické ateliéry edit! architects, desk architekti, Marco Maio Architects, YUAR Architects se záštitou České komory architektů a České komory autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě zareagovaly založením iniciativy Obnova21. Lidem postiženým tornádem poskytli architekti podklady

pro projekt anebopřímo projekt rodinného domu zdarma - pro bono. Architektura přišla za lidmi tam, kde jí v tu chvíli bylo nejméně zapotřebí.

Klimatické změny vedou k připravenosti budované na spolupráci a pružnosti

Jihomoravské tornádo 2021 nebylo prvním tornádem u nás. Víme již, že nebylo ani posledním. Velké moravské povodně roku 1997 také nebyly prvními povodněmi. Byly však natolik rozsáhlé, že vedly ke křížené systémové změně – ke vzniku a uzákonění integrovaného záchranného systému. Pro architekturu může mít podobný význam tornádo roku 2021 anebo týdny trvající požár Českého Švýcarska roku 2022. K důsledkům klimatických změn a k připravenosti obyvatel na ně se architekti u nás vyjadřovali již dříve (například publikací Žijeme v záplavovém území). Nyní se zdá, že nastal čas pro systémovou odpověď.

Obecně platí, že architektura je pomalá profese. Navrhnout, schválit a postavit dům obvykle trvá roky. Naopak když přijde tornádo, může i celá vesnice zmizet během pár minut. A lidé se snaží co nejdříve zase bydlet ve svém. Pokud chce v takovou chvíli pomoci architekt, musí jednat rychle. Předpokládá to, že obě strany budou na spolupráci připraveny.

Architekti z Obnovy 21 si uvědomují, že po tornádu přišli pozdě. Přesto díky jejich návrhům několik lidí nově bydlí v domech, které přispívají k souladnému dojmu z jihomoravské obce. Vnějškově respektují architektonický ráz místa a vnitřními dispozicemi vycházejí vstříc potřebám současných obyvatel. „Architekt má při navrhování obvykle na mysli dvojí význam domu – soukromý a veřejný. Jeho obyvatelům by se v něm mělo příjemně bydlet a jeho sousedé by kolem něj měli rádi chodit. Znamená to vyjednávat – být pružný a komunikovat, komunikovat, komunikovat,“ říká architekt **Lukáš Janáč** z ateliéru YUAR.

Utváření obce po katastrofách

Komunikace a pružnost je vyznáním též komunitních krizových pracovníků, kteří se po katastrofách zaměřují na utváření obce jako společenství, kde o sebe lidé navzájem pečují. „Jde o to využít k dobru ohromnou energii, kterou katastrofa má. Snažíme se přispět k tomu, aby spontánní solidarita a odhodlání prvních dní po katastrofě neskončily s těmi prvními dny. Aby se zisky katastrofy dostaly obci do „krve“, staly se udržitelnou součástí sousedského společenství,“ doplňuje terénní krizová pracovníce **Bohumila Baštecká**. „Naší hlavní metodou je propojování a síťování. Díky tomu jsme se spojili s iniciativou Obnova21 a začali spolupracovat.“

Na semináři k prvnímu výročí tornáda se sešli představitelé a obyvatelé zasažených obcí, představitelé České komory architektů, vyučující a studenti z katedry architektury stavební fakulty ČVUT, vyučující a studenti sociální a pastorační práce a komunitní krizové spolupráce z Evangelické teologické fakulty UK, národní i místní zástupci Českého červeného kříže. Nad návrhy pro Moravskou Novou Ves se spolu učili vést veřejnou diskusi o architektuře a sousedství.

Lidé z terénu, lidé z akademického prostředí, architekti, sociologové, obecní zastupitelé spolupracovali v průběhu celého roku. Inspiracemi přispívali lidé ze City Upgrade, z Vyšší odborné školy CARITAS, z Filozofické fakulty UK, z Tyfloservisů – organizace na pomoc nevidomým a slabozrakým. Jedním z cílů spolupráce je pro iniciativu Utváření obce po katastrofách učit se mezioborově „myslet na všechny“, tedy využívat lidsko-právní universální design jako design pro spojení rozmanitých. *„Architekti se ptají: Je to hezké? Je to příjemné? My se k tomu ptáme: Propojuje to lidi? Začleňuje to do obce?“* přibližuje komunitní pohled Bohumila Baštecká.

Co dál: víme o sobě?

Po hrdinské fázi záchrany vedly důsledky tornáda k obnově: vznikly nové iniciativy a nová společenství, nové nápady a zkušenosti, vznikají nové domy. Učení z tornáda a výstupy spolupráce mohou snadno zapadnout, nebude-li se o nich vědět.

„Při živelních pohromách je zásadní připravenost. Pokud nebudou obyvatelé a zastupitelé obcí o možnostech spolupráce s architekty po katastrofách vědět, nevyužijí je. Proto chceme vzbudit a udržovat pozornost laické a odborné veřejnosti, vzdělávat, navzájem se učit, vyměňovat si informace,“ vysvětluje **Radek Váňa**, zakladatel agentury Idealab, která se dlouhodobě věnuje propagaci české architektury.

Iniciativa Utváření obce po katastrofách zve ke spolupráci. Navzájem o sobě mezilidsky a mezioborově vědět se pro včasnost pomoci i její udržitelnost jeví jako zásadní.

Kontakt pro média

Tereza Kubíčková, tereza@idealab.cz, tel. +420 608 125 703

Bohumila Baštecká, bastecka@etf.cuni.cz, tel. +420 776 027 468

www.obnova21.cz, www.pitcr.cz